

Beethoven en de generaals Marlborough en Wellington

In de ontstaansgeschiedenis van Beethovens opus 91, *Wellingtons Sieg oder die Schlacht bei Vitoria*, speelden beide Engelse generaals een rol.

Spanje maakte na het verdrag van Bayonne (5 mei 1808) deel uit van het imperium van Napoleon. Zijn broer Joseph deelde er vanaf die dag de lakens uit, maar de ‘Cortes’ riepen op tot nationaal verzet. De Engelse generaal Wellesley, in 1809 bevorderd tot hertog van Wellington, kwam vanuit Portugal te hulp, maar Napoleon zorgde er met een leger van 300.000 man voor dat zijn gevluchte broer Joseph terug kon komen. Het Spaanse verzet werd met harde hand bestreden: Goya heeft het als een voorloper van hedendaagse oorlogsfotografen in aangrijpende schilderijen en tekeningen (*Rampen*) vereeuwigd. Toen Napoleon door zijn veldtocht naar Rusland afgeleid werd, bevrijdde Wellington (1812) Madrid; ook de slag bij Vitoria (21 juni 1813) werd door hem gewonnen en dat betekende het eind van de Franse bezetting van Spanje.

Beethoven componeerde toen opus 91, *Wellingtons Sieg oder die Schlacht bei Vitoria*¹. Daarin is duidelijk de melodie van het populaire Franse liedje *Malbrough s'en va-t'en guerre* te horen. Opus 91 wordt ten onrechte ook wel de *Waterloo-symfonie* genoemd, waarschijnlijk omdat Waterloo (18 juni 1815) ook een ‘Wellingtons Sieg’ was.

Op verzoek van de Franse ambassadeur in Wenen, generaal Bernadotte², was Beethoven in 1799 al begonnen aan een *Sinfonia intitolata Buonaparte*. Toen Napoleon zichzelf echter tot keizer liet uitroepen (1804), was Beethoven zo verontwaardigd dat hij het

¹ Te beluisteren via Google

² Casper Höweler, *X-Y-Z der Muziek*, 1954, blz. 92

titelblad verscheurde en de titel veranderde in *Sinfonia Eroica*, weliswaar met de toevoeging: "il sovvenire di un grand uomo".

Wat ‘Malbrough’ betreft het volgende: John Churchill (1650-1722), eerste hertog (1682), later graaf van Marlborough, is een voorvader van Winston Churchill. Tijdens de ‘Glorious Revolution’ (1688) koos hij de zijde van stadhouder Willem III. Willem III was in 1676 getrouwd met Mary Stuart, dochter van de katholieke Jacobus II, koning van Engeland vanaf 1685. Dankzij de ‘Glorious Revolution’ werd hij (1689) koning van Engeland. In 1690 versloeg hij zijn schoonvader aan de Boyne: “In Ulster is de slag aan de Boyne tot op heden een gedenkdag gebleven, en tot eer van Willem III tooien de Ierse protestanten zich nog altijd met de Oranjenaam. Willems reputatie als kampioen van het protestantisme is begrijpelijk (...) omdat hij een verschuiving ten gunste van de katholieken in Engeland heeft verhinderd.”³

In de Frans-Spaanse successieoorlog (1702-1713) versloeg Marlborough meerdere malen het leger van Lodewijk XIV: Ramillies (1706), Oudenaarde (1708), Malplaquet (1709). In het Franse liedje, gemaakt na de slag bij Malplaquet, wordt gezegd dat hij gesneuveld is:

Monsieur Malbrough est mort,
Est mort et enterré.
J’l’ai vu porter en terre
Par quatre z’officiers.

De wens was misschien de vader van die gedachte! Volgens Google is het Engelse *For he’s a jolly good fellow*, dat dezelfde melodie heeft, “of French origin”. Beethoven heeft die melodie, zoals hierboven al vermeld, gebruikt voor *Wellingtons Sieg. Rule Britannia* en *God Save the King* van de overwinnaar vormen daar een muzikale tegenstelling met het liedje van de verliezende partij.

³ Prof. A. van Deursen, *De Geschiedenis van Nederland 1555-1703*, 2005, blz. 331

